

Лев Биковський

ПРОБЛЕМА

СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
В УКРАЇНІ

Очищення раси.....
Індустріалізація.....
одність труда.....
Українська Апостольська Церква.....
панування на Півдні.....
сторожа на Півночі.....
це - напрямні.....
р а с и с т і в.

400706В.Х.

На правах рукопису.

Тема наша належить до кількох наукових галузей: суспільної політики, економічної політики, аграрної економіки й політики. Піцідити до неї мусимо здалека.

Живемо в бурхливому столітті, повному великих та глибоких змін. Біжучі події можуть принести не тільки нашому народові, але й цілому людству на довгі роки наперед інший лад та величезні можливості. Годі їх проспати народові українському, котрий має на Сході, та особливо в басейні Чорного моря, своє велике призначення. Тому слід уважно зорієнтуватися в причинах тих суспільних катаклізмів, спробувати пізнати хід історії і свої починання на майбутнє пристосувати до напрямку, форм і ритму сучасного світового велетенського здемігу.

В цій справі слід звернутися передовсім до скарбниці знання, досвіду, організації та вислідів невсипущої праці таких великих народів, як Сполучені Стани Північної Америки, Німеччини і ін. Їх дотеперішній надзвичайний життєвий успіх свідчить, що вони зрозуміли хід подій і зуміли здобути від життя максимум для окремих громадян, а для своїх народів в цілості вигідне та могутнє місце на землі.

Отже знавці їхні говорять, між іншим, що людство переживає нині новітню велику революцію, подібну до часів великої французької революції, кінця XVIII і початку XIX віків, коли в житті людей з'явилася машина. Майже сто літ потребувала машина, щоб остаточно заволодіти людством, піднести його на вищий щабель життя, дати йому добробут, який вона була в стані принести і одночасно виповнити його життя тим пеклом і нещастям, від якого воно гине на барикадах революцій та на полях війни. Ця перша промислова революція покінчила з часами феодальними та протворила шлях новому суспільному устроюві - капіталістичному, в котрому людство жило до останнього часу. Вона витворила т.зв. машинну цивілізацію.

Протягом століття відбулися в машинній цивілізації шляхом дальшого розвитку великі зміни. Витворилися згодом нові її форми, що виптрають вже

давні. Вона дозріла до тої степені, що нині в її лоні розпочалася т.зв. друга промислова революція, котра потрясає в жахливих корчах людством від війни 1914-1918 р., викликає низку локальних революцій та війн, спричиняє до сучасної всесвітньої війни і буде ще може довгий час ферментувати, поки не буде осягнута скрізь цілковитого рівенства й однорідності та запанує нова доба в історії людства. В пеклі здвигів другої промислової революції кується новий суспільний лад, новий устрій, опертий на т.зв. "масовій продукції". В протилежність до попередньої доби людина поволі вивольється зпід елади машини й того суспільного ладу, який та витворила до цього часу. Цей процес знавці називають - здобуванням удосконаленого апарату продукції /машинного і людського/ і вбачають в цьому зміст, властиву суть господарчого розвою. Людина має стати паном машини, цього сталерого невільника, підпорядкувати остаточно її собі. Витвориться поволі відповідний до цього суспільний лад та світогляд. Цей тернистий шлях до майбутнього і боротьба, накинута людині самим життям, - витворені атмосферою машинної цивілізації й годі ухилитися від цього бігу подій. Треба конче це все пережити, зрозуміти та пристосуватися в найкращий спосіб до нових вимог життя.

"Масова продукція", про яку ми згадували, що є підставовим, на думку американських і німецьких знавців, чинником найближчого етапу прийдешнього ладу, не є, після них, по-просту дотеперішньою "великою продукцією" промисловості. Ні, - вона має свою філософію та витворює спеціальний світогляд. Вона є великою продукцією, основою на зрозумінню, що збільшена продукція зв'язана тісно зі збільшеною купівлездатністю і що великі загальні зискки тільки тоді можна осягнути, коли народні маси зможуть жити і дійсно житимуть на що раз то вищому, ніж досі, рівню життя. Отже, правдива, належно ведена, масова промисловість мусить, виходячи з чисто егоїстичних торговельних підстав, ціни на виробу по стійно знижувати, а заробітню платню сталя підносити. Одночасно мусить вона невпинно скорочувати день праці і не тільки вводити поміж маси народні більше грошей, але й давати їм що раз то більше вільного часу для використання що раз то більшої кількості виробів промисловості. Отже масова продукція це є продукція для народних мас, а не для роблення мастків власникам підприємств, все одно хто це буде -однина, чи загал, як наприклад держава. Це вони називають шляхом вивольення людини від дотеперішньої залежності та обмеженості. Така промисловість, таке поставлення справи, змінює весь дотеперішній уклад життя.

Вона вимагає від кожного з а л и ш е н н я своїх вузьких класових переконань та фрагментарних світоглядів, натомість - оперти світогляд лише на дослідження фактів, вислідів діяльності цього роду промисловости. Маємо на увазі не лише безпосередніх учасників економічного життя, але й усіх, хто в новітню машинну добу хоче щасливо й продуктивно жити. Масова продукція, кажуть вони, в жадний спосіб не стандартизує людського життя. Вона всесторонне і в значній степені визволяє людей від тяжкої боротьби за існування й дає їм, перший раз в історії людства, можливість більше зайнятися духовною працею над дослідженням проблем, що є рішачими в справах людського існування. Тому деякі соціологи вважають, що ця нова доба в життю людства має характеризуватися перевагою первнів духовних над матеріальними.

Таким чином, на думку американців і німців, настав нині перелом в напрямку інтенсивного творення нового ладу і народження нового світогляду. Світогляд той полягає в тому, що людина змушена є мислити поняттями т.зв. м а с о в о ї п р о д у к ц і ї у всіх ділянках свого життя, а в праці передчасім, та вживати методи масової продукції. Уникнути цього не може ані одиниця, ані загал.

Тому й ми, застановлюючись нині над різними проблемами, що встають перед українським народом в найближчих часах на всьому його життєвому просторі, мусимо числитись також з вище згаданими думками й досвідом тих велетнів народів, брати під розвагу їх спроби орієнтаційні та намагатися планувати на майбутнє після законів прийдешнього ладу, а не дотеперішніх пережитків. Це відноситься до проблеми цілого народу і окремих ділянок його життя, котрі повинні бути скоординовані й творити одну могутню, гармонійну цілість звану з системою нового світового ладу.

х
х х

Одною з найбільш заплутаних проблем української дійсности то є проблема сільського господарства. Відірвані від рідної землі та з огляду на велетенські розміри питання спробуємо говорити лише скороченнями, нарисами, дуже загально, про сучасний стан та можливе майбутнє цієї галузі народного господарства України.

Ставлячи тезу про необхідність переведення

продуманої реорганізації сільського господарства на Україні в дусі новітніх постулатів "масової продукції", щоб-то продукції для мас, треба уяснити собі перетворення істоту сільського господарства як господарчої форми діяльності народу.

Селянське сільське господарство в дотеперішньому стані на Україні було більше способом життя, ніж промисловістю /індустрією/. Це дуже важлива ріжниця. Про це не можна забувати при укладанні програму реорганізації сільського господарства, в протичному разі нічого з того не вийде.

Промисловість є також способом життя, але цілком відмінним від сільського господарства. Воно відзначається плановістю, механізацією, високою вищайністю, поспішним ритмом життя, втягненням в капіталістичний кругообіг, іншим типом співробітників, іншим цілком світоглядом на підставах раціонально-матеріалістичних і т.д.

Вільшість дотеперішніх програмів допомогли сільському господарству, з огляду на його хронічні недомоги в різних країнах, стреміла до утримання давніх життєвих форм у сільському господарстві і одночасно до досягнення нового добробуту. Це неможливо виконати. Якщо залишаться давні форми, то в найкращому разі досягнемо давні результати. Наприклад, віз, запряжений волами, є засобом транспорту. Самохід є ним також. З огляду на швидкість і вигідність волимо користуватися самоходом. Але можливо, що з мотивів чуттєвих не відкидатимемо і запряг воловий. Твердити, що на чуттєві моменти не слід звертати уваги, було б помилкою. На сторони чуттєву звертають і слід звертати увагу при вирішуваних багатьох людських справах. Але годі сподіватися, щоб воли порівняли самоходів. Безумовно, що надії на якоесь чудо, що завше повільні воли раптом стрибатимуть зі швидкістю сотень кілометрів на добу принесуть внаслідок незадовольняючий.

Другий приклад - якщо віз з волами застрягне в багні, то іноді самоходом можна його звідтам втягнути. Так само самохід можна втягати волами з болота, але звідси не випливає, що найкращим способом перевезу вантажів є супряжка самоходу з волами. Такий спосіб не є добрий ані для системи праці самоходом, ані для системи праці волами. Він підносить, що правда, виконання праці на певний щабель, але залишає давній спосіб роботи. Ще більше він надає цілій роботі зовнішній вигляд "систем запряжки волами" і не дозволяє зорієнтуватися в цілій справжній дійсності.

Таке зазублення старих і нових методів є нині

дуже розповсюджене по цілому світі. Особливо на радянській Україні, а в американському сільському господарстві сталося воно хронічним. В сільському господарстві обох країн запроваджено останніми часами багато машин, але переважно в спосіб цілком невідповідний і не належимо видайний. Наслідком цього сільське господарство, замість піднятися, животіє далі й вимагає від урядів і ще раз то більших заходів у різних формах.

Щоб вийти з цієї плутанини, мусимо собі ясно уявити різницю між сільським господарським і промисловим способом життя. Якщо волимо старі форми життя ніж нові, то звичайно займатимемо завжди якесь скромне становище у світі, котрим можна задовольнитися. Але багато сільських господарів не може вже цим задовольнитися. Деякі одверто признаються, що при давніх методах в сільському господарстві не можна випродукувати багато дібр. Зате, кажуть вони, досягається тим шляхом деяку неважливість, котра в промисловому світі є зовсім неможливою.

Здається, що сільські господарі дуже ідеалізують цю незалежність. Якби вони її дійсно мали, то не одержалиб від неї того, що сподіваються, а мусилиб зрестися від низки річей, до яких звикли. Наприклад, американські сільські господарі не моглиб мати сільсько-господарських машин, окрім знарядь, котрі самі собі робилиб. Не малиб ні телефону, ні часописів, ні радіа, ні електричного світла, самоходів, залізниць, всіляких харчових річей, одягу і всіляких виробів поза тим, котрі змоглиб виробляти самі у себе на хуторі. Всі ці речі тому стали можливими, що велика кількість людей обєднала свої звання та свою працю, щоб-то зробилися залежними від себе. Незалежність і добробут взаємно себе виключають. Якщо бажавмо досягнути одного, то другого треба зрестися. Вибіраючи незалежність, відказуємо себе на всілякі невгоди, тяжку працю й низький рівень життя.

Масова продукція /цеб-то продукція для мас/, котра є найголовнішою прикметою промисловості, є цілковитим запереченням незалежності. Вона означає цілковиту всесторонню залежність від мас і через те досягає найвищий рівень життя для всіх. Вона означає досягнення добробуту завдяки розподілу дібр. Вона приносить можливо найвищі заробітки і можливість набування її виробів по найнижчих цінах. Звідси такий висновок: якщо масова продукція не значить, що ми інших любимо так, як самих себе, то принаймні можна сказати - що ми у власному інтересі спочатку думаємо про інших і в той спосіб найкраще служимо самі собі, завдяки тому, що об-

слугуємо інших.

Масова продукція не є безінтересовною. Вона означає тільки винайдення що раз то кращих і винайшлишк способів для досягнення всього того, що хочемо мати, припускаючи, що стремимо до добробуту. Якщо воліємо незалежність і не потребуємо добробуту, то звичайно тоді масова продукція мало що може нам допомогти. Річ у тому, що ніколи не можна здобути матеріально-індивідуальної незалежності і добробуту одночасно. Відповідних машин для цього не винайдено.

Проче сільські господарі можуть, якщо вони захочуть, мати подекуди почуття незалежності. Вони можуть так думати по традиції, якщо не мають сміливості глянути дійсності ввчі. Вони можуть мислити, що сільське господарство є певною відмінною формою життя, що сільські господарі не потребують вчитися від інших. Що вони можуть у своїй царині також бути по своєму "поступовими". Вони можуть впроваджувати новітні машини, вони можуть гуртом обмежувати продукцію, напр. зернових хлібів і в той спосіб утримувати високій рівень цін, але все це принеслоб тільки тимчасове відпруження ситуації. Якщо вони в цьому світі масової продукції хочуть досягти успіхів, мусять вони змінити не тільки старий апарат, але також і старий погляд на речі - с в і т о г л я ц, та стосувати нові методи, що нині ведуть до успіху. Є ними лише засади масової продукції.

Нічого дивуватися сільським господарям, що вони, бажаючи залишитися в іншому світі, світі непрактичної незалежності, обстоюють свою ідею незалежності. Але й тисячі крамарів, котрим менше можна вибачити, обняті тим самим стремлінням. Вони гримають на сітку фабричних крамниць, що вони будім то забрали їм незалежність, та вимагають від уряду й суспільства, щоб їм її повернув. Оскільки таке стремління у купців, що ніколи не були незалежними і ніколи такими не можуть бути, є безглуздя, неврозумінням духу часу, остільки у сільських господарів така тенденція має деяку рацію існування, бо вони колись були незалежними і навіть можуть бути подекуди ними й тепер.

Торгівлю провадили від самого початку дві групи /продаюча й купуюча/. В сілх коєму господарстві вистарчала одна. Архаїчна родина сільського господаря могла все потрібне для життя випродувати і спожити, не потребуючи зноситися з іншими групами. Але торговельна фірма мує з природи своєї бути в зносинах з зовнішнім світом, щоб в той спосіб здобути собі утримання.

Ще й досі сільський господар живе сталою уявою цієї незалежності, особливо якщо посідає стародавній хутір, на котрому будував, плекав скотину й т.ін. Він може навіть на такому безлюдді не мати грошей. Він не зможе довгий час прожити на такому хуторі, якщо буде відрізаний від світу. Але він може так жити іноді на протязі цілих тижнів або й місяців. Це відрізняє сільських господарів від інших груп людей, з котрих складаються навіть найбільші та наймогутніші промислові, торговельні й інші підприємства. Вони не можуть витримати раптового відрізання від решти суспільства. Працевдавці й робітники найбільших підприємств, залишені самі собі, не вистарчать взаємно навіть на протязі тижня, бо бракуватиме їм найпотрісніших річей. Вони мусять бути в зносинах з сільськими господарями. Тому зрозуміло, що сільські господарі обстоюють, буцім то, незалежність, тоді як у торговців та промисловців ці думки виглядають смішно.

Але сільські господарі є остільки незалежні, як довго лишаються здала від економічного життя. Якщо хотять продати свої продукти, мусять поиништити старі методи і ваятися за нові. Якщо натуральне сільське господарство є відмінною формою життя від торгівлі й промисловості, то обмінне, економічне сільське господарство не є вже первісною його формою, лише формою взагалі господарчою, формою господарства /економіки/.

Обговорюючи розв'язання сільсько господарських справ, не можемо перейти далі, занім не усвідомимо собі, що, властиво, маємо на увазі, коли говоримо про сільське господарство. Чи маємо на увазі таку систему, при якій родина добуває з землі собі лише утримання, чи маємо на увазі систему видавчої продукції та розподілу харчових засобів. Це цілком дві різні справи. Передумовою першої форми є те, що вона залишається поза машинною цивілізацією й є незалежною від неї. Друга форма вимагає, щоби сільське господарство брало учіль в машинній цивілізації, вживало методи масової продукції й т.ін., отже трималося заasad, що уможливають успіхи в добі машинної цивілізації.

Очевидно, що так при давній, як і новій формі, мусять існувати співпраця. В першому випадку - в межах малої групи, між членами родини сільського господаря. Родина виступає як певна цілість. Одинця не може унезалежнитися від решти родини, бо діти, старці, хворі й інші не можуть самі собі дати ради. Повстає взаємна залежність в

рамах родини - малої групи. Істотна різниця між старою й новою життєвою формою полягає у розмірах господарчої групи. Давня група була малою, могла утримати в карбах і доброму душі всіх своїх членів, але могла здобути лише скромне для них утримання. Масова продукція збільшує господарчі групи, не розбиваючи її комірок - родин, стремить обняти загаль. Вона не залишає ті малі групи на самих себе, втягає їх в обмін через продаж для загалу і досягає тим шляхом те, що загаль стає сильніший, стає спроможним створювати всілякі інші форми торгівлі й промисловости.

Нині сільське господарство знаходиться в смішному стані відносно до справи н а д п р о д у к ц і ї. Самий факт надпродукції свідчить про те, що сільські господарі залишили вже давні життєві методи. Для малої незалежної групи не може існувати така проблема, бо ця група не спроможеться здобути більше, ніж їй самій потрібно. Єдина небезпека для неї - не мати замало в порівнанні з тим, що потребує. Тому немає чого вимагати від сільських господарів /напр. американських фермерів/, щоб вони залишили цявній спосіб життя, бо вони вже давно це зробили. Т р е б а т е п е р щ е з а л и ш и т и т а к о ж с т а р и й с п о с і б д у м а н н я.

Напр. американські фермери продукують мільони бушлів пшениці та мільони баль бавовни більше, ніж можуть продати і тому змушені продавати по цінах, нижчих від собівартості. Вони звернулись до уряду з проханням, щоби їм допоміг, купуючи від них по цінах вищих від надвижки. Уряд купив, вкладаючи в це великі гроші, не маючи змоги потім використати ті продукти і не маючи змоги також їх продати, щоб не обнижувати ціні ще більше і не спричинитися до ще більших страд фермерів.

Яко посередній засіб пробували сільські господарі скооперуватися, почасти щоб усунути посередників, а головню щоб цим шляхом забезпечити собі високі ціни, які були неможливі від час конкуренції. Але й цим шляхом не досягнуто бажаних наслідків. Ніхто з фермерів не спромігся піти далі, вдумати щось кращого і знайти якесь вирішення цієї справи. Але розв'язання є дуже просте. В о н о п о л я г а є у т о м у, щ о в п р о м и с л о в о м у с в і т і м о ж н а г о в о р и т и л и ш е п р о п р о м и с л о в і з а с а д и, а в с в і т і м а с о в о ї п р о д у к ц і ї м о ж н а г о в о р и т и л и ш е п р о м е т о д и м а с о в о ї п р о д у к ц і ї.

Якщо напр. самоходова промисловість ствердить,

що вона випродукувала більше возів, ніж може продати по цінах, що їй оплачуються, то тяжко собі уявити, щоб уряд в такому випадку набував від неї мільони возів, які йому не потрібні, або лишень підтримати в такій спосіб цю промисловість, уможливити їй вироб далших мільонів возів, щоб тільки вона могла надалі ніби-то "рентовно" дати працю робітникам. Виникле зрідціль безробіття й обмеження продукції звичайно не є розв'язанням питання, але підтримування підприємств для виробу нерентовних предметів теж ні до чого допровадити не може.

Але масова продукція не стремить обмежувати продукції на ринку. Передовсім вона не стремить до усталення цін. Якщо по цінах існуючих не можна продавати з зиском, то вона знижує ціни, створює більший ринок і шукає способів /різними винаходами/, як при тих знижених цінах продавати з зиском. Це вона може легко досягнути шляхом ревізії калькуляції, змін в продукції і розподілі, а передовсім, оскільки можливе через упрощення переходу товарів від виробника до споживача. Наслідком цього ціни будуть такі низькі й ринок буде такий великий, що безробіття не буде, наопаки - треба буде дати працю ще багатьом людям.

Отже і сільське господарство може бути тільки тоді випадним в світі масової продукції, коли воно буде так само зорганізоване, щоб потреби всіх споживачів можна було задоволювати по цінах можливо найнижчих. Тому треба трактувати діяльність сільсько-господарську яко діяльність промислову, а не діяльність свого роду хатню, належну до поодинокі родини, що сполучилася тільки для того, щоб із землі видобути собі лише утримання. Сільське господарство мусить бути проваджене планоно, в спосіб науково-дослідний, замість дотеперішнього традиційного, мусить воно вживати не тільки новітні машини, але також забезпечити собі наукове планове керівництво в продукції, розподілі й фінансуванню. Мусить не тільки просто переймати нові формули, воно мусить постійно ті формули удосконалювати і ніколи не задовольнятися дотеперішніми досягненнями.

Окрім того, не може новітня промисловість обмежуватися продукцією якихось одних виробів. Якщо ринок для тих товарів з якихось причин буває знищений або стає нерентовний, то треба негайно виробляти щось іншого. Те саме залежить від сезону. Або тоді - коли конкуренція почне те саме продукувати замість сезонно, на протязі цілого року.

Жадний робітник не може бути випадним і щасливим, коли єдиним його заняттям буде тільки відкидання снігу зимою. Можна припустити, що він є визначним, добре платним фахівцем у цій праці, або що в інших сезонах знайде собі додаткову працю деінде, так що в кінці року якось зведе кінці з кінцями. Але якщо цієї додаткової праці не знайде, то буде мусити звернутися до уряду або приватної доброчинності за допомогою.

Але погляньмо, як справа виглядає напр. з сільськими господарями - з продуцентами пшениці. Або взагалі т:зв. зернових хлібів. Жадне нинішнє господарче підприємство, як би воно не було рентним, не може бути певним, якщо воно обмежується продукцією тільки пшениці. В цьому підприємстві потрібний значний капітал, а в часі жнив також і значна кількість робітників. Та це є сезонне підприємство. Капітал, знаряддя й праця, котрі до цього вживаються, концентруються протягом року тільки на кілька тижнів праці, щоби випродувати пшеницю і навіть в доброму році дуже ризикують, коли сподіваються з цих кількох тижнів напруженої праці витягти річний зиск.

Це є проблема промислова і вимагає промислового розв'язання. Перед літами більшість наших промислів була промисловістю сезонною, котра давала собі раду, цю конкурувала з подібними родами сезонної промисловості. Це були часи низьких заробітків платень, низьких зисків і загального низького життєвого рівня. Але як тільки підприємці відкрили, що їх промислові організації усталилися, як тільки вони налагодили заняття, як тільки вони почали виробляти побічні вироби і їх фабрики могли бути чинними протягом цілого року, зараз же конкуренти їх опинилися в безнадійній ситуації, були збанкрутовані. і з капіталу, який вони вклали, могли витягти тільки незначні зиски.

Не треба забувати, що діяльність багатьох підприємств конче є обмежена тільки сезоном. Не можна літнього левоїснату провадити зимою. Але якщо власник такого підприємства рішиться пристосувати своє підприємство до ведення влітку й зимою, то його конкурент, що провадитиме пенсіонат тільки літом, буде в гіршій ситуації. Во перший тягтиме дохід з дванадцятимісячної діяльності, а другий тільки з двохмісячної.

Отже повстає питання - чи сільсько-господарська праця є так усталеною, що продуцент, напр. пшениці, може окрім продукції пшениці, капіталом і працею, призначеними на це, виробляти також і інші предмети в часі вільному від продукції пшениці.

Відповідь говорять, що в нашому часі масової продукції - т а к. Це є дуже важне, бо ця форма продукції дає сільському господарству не тільки величезні можливості, але й збільшує відіграти велику роль в будіванні світового добробуту.

Підняти ціну зерна /пшениці/ так, щоб продукція її була рентабельною в межах старої, дотеперішньої системи господарювання - це справа безнадійна. Для підняття цін пшениці немає іншої дороги, як обмеження її збору. Але як тільки зявиться якась ознака піднесення цін, обмеження зборів робиться неможливим. Колиб навіть тільки, напр., сама Америка продукувала пшеницю, то й то обмеження зборів напіткалоб на великі труднощі. Але інші країни, як Україна, Румунія, Аргентина, Канада та багато інших стремлять також до експортування своїх лишків. Отже обмеження зборів може бути загальним тільки тоді, коли ціни скрізь будуть такі низькі, що не оплатиться сіяти й продавати пшеницю.

Якщо не можна буде досягти зисків з причин низьких цін, то це буде явище загальне і ніде їх не досягатимуть. Але досягнення зисків при низьких цінах робиться можливе, коли до продукції пшениці, яко до продукції обмежено-сезонної, додати побічну промисловість і перетворити все це разом в добре організовану цілорічну промисловість. Це є цілком можливе. Новочасна промисловість, наслідком зміни сили пари на силу електричну, що продукується в кількох осередках, але розводиться по цілому краю, є децентралізованою. Цьому сприяє також розвинена та удосконалена комунікація - залізниця, самохід і т.ін. Немає вже потреби великим підприємцям збирати в певних місцях, під одним дахом, велику кількість робітників. Ріжні частини та ріжні матеріали для поокремних промислових виробів можуть бути тепер продуквані в менших і більших промислових осередках, розкиданих по цілому краю, скрізь там, де знайдуть для себе сприятливі обставини. С т е р - д ж у є м о , щ о ц і об с т а в и н и п о н а ш и х с е л а х є с п р и я т л и в и м и а б о м о ж н а л е г к о з р о б и т и і х с п р и я т л и в и м и д л я в с і х ф о р м і щ а б л і в п р о м и с л о в о г о ж и т т я , п о ч і н а ю ч и в і д р у к о м е с л а , м а н у ф а к т у р и т а м е н ш о ї а б о б і л ь ш о ї п р о м и с л o в o c т и в і і п о з е м с м у й п р я м o в і с н о м у н а п р я м к а х .

До сьогодні обмежували цей розвиток перешкодами того роду, що в малих ремісничих і промислових закладах, перенесених на провінцію, трудно було лічити на цілорічне заняття. Але з хвилею досягнення співпраці сільського господарства з промисловістю, ця регуляція стає можливою. Сільські господарства

Й промислові не мусять конче знаходитися під одним керівництвом, але вони мусять мати допасовані взаємно плани в справах праці, сировини, виробів і т.ін. Більша частина фабричних робіт, що виконуються в замкненому приміщенні, з натури своєї відбувається зимою, тоді як більша частина робіт сільсько-господарських припадають на літо. Наслідком такої ситуації сільські господарства будуть стреміти до постачання фабрикам в околиці всесторонньо сировини та харчових продуктів. Промисловість зі свого боку, завдяки своїм лабораторіям та відділам дослідження, є в стані знаходити використання всього, що сільські господарства створюють або навіть відкидають.

Тоді можуть як сільські господарства, так і промисловість платити високі заробітні платні та залишатися вадалі рентовними.

Сільські господарі вже не потребуватимуть виплачувати заробітної платні лише зі своїх власних поточасних ощадностей. Вони платитимуть зі значно збільшених ощадностей, що їх одержать завдяки тим новим методам і цій новій співпраці між промисловістю та сільським господарством. Чи то буде велике, чи мале сільське господарство, чи колективне, чи окремого власника, воно вже не стремитиме до неможливої незалежності від світу, в котрому воно ділає, лише до вчячної стислої співпраці з тим світом та до найбільших послуг для нього. Якщо його посілість є малою, стремитиме він без сумніву до об'єднання - кооперації з іншими такими самими малими власниками, бо кожний з них знатиме про перевагу новітньої машинерії та систематичних планів у великих зарисах. Тому земля й праця в такій ситуації будуть використані в спосіб найрентовніший. Необхідно буде, без сумніву, стосувати форми кооперативні або співпрацвати з кооперативним ринком, але не з метою піднесення цін до неможливого пункту, щоб зробити продукцію рентовною, лише для того, щоб загальний, найбільший, досягнутий зиск обернувся на подешевлення всіх можливих послуг та предметів.

Як тільки промисловість і сільське господарство впровадять таку співпрацю, сільський господар не матиме більше жадних турбот з ціною на зерно або інші продукти сільського господарства. Він зможе продавати пшеницю за всяку ціну, не боячись банкруцтва, тому що пшениця не буде виключним та єдиним джерелом його доходів. Він буде цілий рік без перерви працювати в спосіб зисковий почасти в тій галузі інтенсивного сільського господарства, яка йому сплачується - передовсім в галузі годівлі, мо-

дочарства, технічних культур і т.ін., а почасти на добре платній промисловій роботі. В разі нерентабельності він не буде продукувати пшениці, або чогось іншого і не буде відказаний в своєму існуванні тільки на ню. Більшу частину року працюватиме він в промисловості і лише меншу частину, цеб-то додатково - біля пшениці. Отже, при кожній її ціні буде мати парібок.

Окрім того, система такого співробітництва сільського господарства з промисловістю сприятиме максимальному заняттю всього населення по селах на протязі цілого року, а не як досі було тільки фрагментарно - сезонно. Наступить в той спосіб загальна мобілізація, цеб-то напруження всіх сил. Кількість виробленої праці, цеб-то "робочих днів" підніметься в спосіб надзвичайний, а наслідком вживання кращих методів праці - випадність праці цілого народу також підвищиться.

Але якщо дійде до того, що промислові країни будуть продукувати зернові хліби дешевше, ніж рільничі країни, то останні мусять щось підприняти. Вони мусять передовсім упромисловлюватися. Якщо це неможливе, то розвинути відповідну опіку суспільства над сільським господарством, щоб його рятувати з тої ситуації.

Негайним наслідком буде звичайно обмеження продукції на світовий ринок в тих країнах, що не можуть примістити своїх лишків. Вислідом буде моментальне піднесення цін. Але найкращий значний результат для країн промислових та цілого світу, впливе з розвитку машинної продукції та масової продукції в рільничих країнах та з наближення їх життєвого рівня до країн типу промислового /напр. американського, німецького тощо/.

Світовий поступ, світовий добробут та світовий спокій, кажуть вони, залежить від збільшення купівельної здібности, котру уможливають промислові методи великої продукції. Інакше кажучи, залежить від сталого підіймання життєвого рівня працюючих мас в країнах промислових і рільничих цілого світу. Стара форма життя, котра уможлилювала малим групам здобування животины з клаптиків їхньої землі, існувала стоїть і робила своє. Але, якщо хочемо підвищити цей рівень, поліпшити добробут мас, то дотеперішні методи вже не надаються. Ця давня форма життя є не лишень небажаною, але цілком нічні неможливою. Запроваджувати методи масової продукції треба не тільки тому, що вони потрібні, але й тому, що вони загально скрізь впроваджуються.

Економічна проблема, проблема сільського господарства, світова проблема - це все різні обличча

одної проблеми і можуть бути тільки тоді належито розв'язані, коли фактам вислідів в нашій машинній добі глянемо увічі, замість того, щоби триматися формул і традицій дарно минулих днів. Розв'язання сільсько-господарської проблеми в остаточо дуже просте. Тільки наше незнання та невміння або нехоть представляють розв'язання таким трудним і перешкоджують нам ясно й виразно зрозуміти цю праву.

х

х х

Застановлюючись після всього сказаного над розв'язанням сільсько-господарської проблеми в Україні, мусимо числитися з досвідом на цьому полі інших культурних країн. Бачимо, що в новітніх, поступових, розвинених державах господарче життя відбувається згідно законам масової продукції, що в їх життю перед веде промисловість, котра підпорядковує собі гірництво й сільське господарство. Що господарчий розвій полягає власно у здобуванню щораз то ліпшого апарату продукції.

Констатуємо факт, що Україна починила великі кроки в напрямку індустріалізації. Що її сільське господарство безповоротно втратило свій дотеперішній стан натуральності й самостарчальності. Тому треба числитися з сучасним його станом, щоби з тими величезними змінами, пересувами, які відбулися в народнім господарстві України за останні двадцять років в напрямку індустріалізації. В значній частині України та її землях - в Криму, на Дону, в Північному Кавказі, тещо - національний дохід складається майже на 60% від гірництва й промисловости, а лише біля 40% дає сільське господарство. Годі тут аналізувати докладно ці дані і чому воно так склалося. Довить буде, коли ствердимо, що нині Україна перестала вже бути типовою країною рільничою, але знаходиться в фазі мішаного типу з перевагою промислової. Звізди йказівки - напрямні для відповідної суспільної, економічної та аграрної політики.

Україна пережила так само в жахливих обставинах початки промислової революції. Але це її безперечно вийде на добре. Зроблено великий крок вперед. Сільське господарство в Україні втягне в остаточо в загальну систему національно-господарчого життя, більше того, воно в доповнення до промисловости, воно в її частинною. І таким воно й повинно залишитися надалі, якщо має бути поступовим, високо вчдаїним, якщо має втримати в недалекому

майбутньому скажену конкуренцію на світовому ринку, якщо має допомогати чинити українську експанзію до сусідніх країн в басейні Чорного моря, на Північ та на Схід.

Але, не дивлячись на те, що сільське господарство в Україні сполучене нічнї в значній степенї з промисловістю, воно всеж таки ще й досї не творить з нею цілості. Ще й досї це є два відрубні світи з ріжним ритмом життя, з ріжним національним складом робітників, з ріжними методами й цілями праці, з ріжним шаблоном добробуту, з ріжними світоглядами й т.ін.

За часів царської Росії сільсько-господарський світ був відрубним, примітивним, затурканим світом підневільних "малоросійських мужиків". Ничнї він є переслідуваною верстею "українських націоналістів" на найничжчому шаблі добробуту, з котрих лише випомповують хліб та інші сільсько-господарські продукти. Світ промисловий, переважно жидівсько-російський є верстею панівною. Типові відносини між кольоровичим й білчим в колоніях! Тому про одність життя й праці, про спільний світогляд сільського господарства та промисловости в Україні звісно годї ничнї говорити.

Тим більше, що брак імпульсів до випадної праці через знесення права власности на землю, права власности на продукти з неї, яко вчслід своєї праці, введення примусової праці і т.ін. спроваджують сільське господарство, не дивлячись на його буцімто механізацію, до стану первісного, натурального животіння, коли сільські господарі обмежувалися до продукування лише мінімуму, потрібного для родичи. Отже є фабрики, але немає промислових виробів для народніх мас. Є Совхози, Колхози й р.ін. сільсько-господарські фабрики, - але народні маси животіють, не маючи сільсько-господарських продуктів. Все це типові обяви експлоатації туземців у колоніях або маяюнки з початків машинової цивілізації, що мали місце в Західній Європі аж сто літ тому назад.

Тому вимогою дня є усунення цих нерівностей. Між сільським господарством та промисловістю, шляхом раціональної перебудови сільського господарства на засадах пошани до людської гідности, права власности, вільної праці - повинна створитися дійсна, тісна співпраця, створюючи т.зв. о д н і с т ь п р а ц і, коли ті самі люди працюватимуть в сільському господарстві й промисловості однаковими методами, праця їх матиме однакову випадність. Промисловість та сільське господарство, взаємно доповнюючись, творитимуть дійсно одну могутнішу цілість, котра зможе забезпечити однаковий високий добробут як одним, так і другим працівникам. Витворить-

ся у них також спільний світогляд та спільні інтереси відповідно до цієї, в якій живемо.

Отже мусить бути переведена в Україні належить проведена реформа сільськогосподарства в дусі новітніх постулатів "масової продукції", якщо край наш має економічною своєю історичною післявоюною даною йому вимислом.

Тому можна було б накреслити приблизно наступні напрямки в українській суспільно-економічній та аграрній політиці:

1/ Потрібно бути максимально використані всі природні, технічні й людські ресурси в Україні з метою створення на ній великодержавного центру, що має впливати на цілий басейн Чорного моря, на північ і на схід від нього.

2/ Для швидкого піднесення цього центру потрібні нові методи й нові люди.

3/ Стан господарчий та добробут кожного краю залежить нині передовсім від стану промисловості.

4/ Україна перестала бути країною рільничою, вона є вже країною промисловою, в цьому напрямі треба йти далі.

5/ Промисловість існує й розвивається нині після законів масової продукції, щоб-то продукції для народних мас.

6/ Тому ціле життя народу відбувається також після законів масової продукції.

7/ Сільське господарство перестало вже бути відрубним світом, воно є складною частиною національного господарства поруч із промисловістю, воно є галузю промисловості.

8/ Тому воно також мусить провадитися методами масової продукції.

9/ Необхідні заходи в напрямку планової раціоналізації сільсько-господарської продукції та збуту і тісної, дійсної співпраці сільського господарства з промисловістю.

10/ Належить повернути власність на землю

виключно для українців.

II/ Вільний труд на землі, вищий життєвий рівень, вищі заробітки й нижчі ціни на предмети ширшої потреби, максимум побудок до ліпшої й більш видаєної праці.

II2/ Зрівняти стан і добробут села й міста, селян, робітників, міщан.

II3/ Збудувати єдність труда й світогляду, що випливатимуть з тісної співпраці між робітниками сільського господарства та робітниками промисловости.

II4/ Осягнення цим шляхом зросту заможности мас, а тим самим цілого народу.

Всі ці напрями на тлі суспільної однородности населення, що повстане по расовім очищенню, при вживанню кооперації та регулюванню й допомозі з боку держави, суспільства й самоврядування, повинні створити підстави раціонального програму в царині сільського господарства в Україні.

х

х х

Д ж е р е л а :

1. Carrel A. Człowiek istota nieznaną. Warszawa.
2. Filene Edward A. Personliche Ergolge in unserem Maschinenzeitalter. Berlin 1933.
3. Landau L. Gospodarka światowa. Produkcja i dochód społeczny w liczbach. Warszawa 1939.
4. Липа Юрій. Призначення України. Львів. 1938.
5. Липа Юрій. Чорноморська доктрина. Варшава, 1940.
6. Липа Юрій. Панування, труд і лад. Варшава, 1940.
7. Ludkiewicz Zdz. Podręcznik polityki agrarnej. T.I-II. Warszawa 1932.
8. Znaniński Fl. Ludzie terażniejsi a cywilizacja przyszłości. Lwów 1935.

